

МІЖМОВНЕ ЗІСТАВЛЕННЯ ЕМОЦІЙ У НЕСПОРІДНЕНИХ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ (НА НІМЕЦЬКОМОВНОМУ БІБЛІЙНОМУ МАТЕРІАЛІ «I. MOSE/GENESIS» ТА УКРАЇНОМОВНОМУ «ПЕРША КНИГА МОЙСЄЄВА: БУТТЯ»)

У статті проаналізовано теологічну природу емоцій і їх лінгвістичні особливості в сучасних біблійних німецькомовних і україномовних текстах про генезис світу, розглянуто види релігійної мови як перекладацької категорії, з'ясовано загальні й окремішні особливості мовної репрезентації емоцій у неспоріднених поетичних текстових тканинах, запропоновану класифікацію цього феномену за формою відображення. Доведено, що емоції мають надприродне, сакральне походження, три періоди розвитку (переднатальний, натальний і післянатальний) є похідними від психічних явищ, ієрархічними за своєю структурою, корелюють із навколишнім світом – ідеальним (рай) і матеріальним (земне буття), співвідносяться із національним менталітетом, реалізуються у віртуальній і канонічній площинах.

Ключові слова: Біблія, емоція, німецька мова, українська мова.

Natalya Romanova. EMOTIONS IN THE INTERLAGUAGE COMPARISON OF GERMAN AND UKRAINIAN LINGUOCULTURES (BASED ON THE BOOK OF GENESIS)

The article is analysed the theological nature of emotions and their linguistics in Modern Biblical German and Ukrainian texts about the genesis of the world, examined the types of religious language as a translation category, studied the general and separate features of the linguistic representation of emotions in unrelated poetic text fabrics, proposed classification of the phenomenon in the form of reflection. It is proved that emotions have a supernatural, sacred origin, three periods of development (fore-nativity, nativity, and post-nativity), derive from mental phenomena, are hierarchical in their structure, correlate with the world – the ideal (paradise) and material (earthly being), and with national mentality, realize in the virtual and canonical planes.

The nature of the psyche of an ancient person is clarified and it is established that this nature is identical with the negative psychic energy, the main function of which is the activation of physical activity. It is determined that in German the canonical emotions have two forms of expression: imaginary and real, in Ukrainian one – real. It is confirmed that a person's primary emotion is relevant to fear. It is revealed that the hierarchy of canonical emotions is asymmetrical: two positive - joy and wonder and four negative – fear, grief, anger, shame, disgust. It has been established that emotional vocabulary and emotional phrases – verbal carriers of emotions – are anthropocentric and anthropomorphic; the surreal meanings of the German-language emotional vocabulary and the Ukrainian-language text are highlighted.

Keywords: bible, biblical text, emotion, German, Ukrainian.

Постановка проблеми. Одним із унікальних, універсальних і безцінних всесвітніх літературних пам'ятників є Біблія. Її перекладено на 1808 мов світу первинною або вторинною релігійною мовами. Первинна релігійна мова характеризується образністю, символізмом, метафоричністю, метонімічністю, поетичними формами, духовністю, відкритістю лексичної семантики, кожне її слово – жива істина; вторинна намагається витлумачити первинну, замінити символічні висловлювання буквальними, віднайти докази істинності, співвідносячи останню з певною філософською системою, акцентує увагу насамперед на етичній поведінці людини, а не духовній, має власну термінологію [4, с. 23–25].

У біблійних текстах висвітлено не лише історію Близького Сходу, а й емоційну сферу давньої людини [17, с. 234–241]. На жаль, емоції жодної із наведених релігійних мов тієї чи тієї лінгвокультури не досліджено повною мірою, оскільки існує мало перекладів. Крім того, німецькі переклади ХХ – ХХІ ст. є синтезом релігійних мов [21, с. vi; 22, с. viii–ix], українські – унормуванням літературної мови [12, с. 464].

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Хронологія появи повного варіанту перекладу Біблії на теренах Німеччини й України різна. Дистанція майже в 60 років: Німецький переклад Франца Євгена Шлахтера датують 1905 р. [22, с. viii], український – професора Івана Огієнка – 1962 р. [18, с. 6]. Безпосереднє звернення до аналізу особливостей емоцій у лінгвістиці виявило обмежену кількість наукових праць, присвячених питанням вербалізації емоцій у царині біблійних текстів, у тому числі О. В. Дзери, О. О. Жигаревої, А. М. Купера, Н. М. Орехової, Н. В. Романової, Л. Л. Шевченко та ін. Що стосується зіставного дослідження мовних одиниць, то це – монографія В. М. Манакіна «Сопоставительная лексикология», підручник М. П. Кочергана «Основи зіставного мовознавства», навчальний посібник Л. Г. Верби «Порівняльна лексикологія англійської та української мов», кандидатська дисертація Т. В. Мороз «Лексика перекладів книг Святого Письма у контексті розвитку української літературної мови в другій половині ХІХ – на початку ХХ століття» (2007), статті П. В. Мацьківа, Є. В. Плісова, Н. В. Романової, М. А. Сержантової, Л. О. Ткач та ін. Порівнюють не стільки словниковий склад оригіналу й перекладу, скільки національну ментальність [20], вербальні й енергетичні дії перекладачів на хронологічному зрізі [15], стиль перекладачів на тлі норм сучасних мов [12], діалект письменників [10] тощо. Отже, наше дослідження можна вважати відносно інноваційним, оскільки вперше аналізуються паралелі перекладацьких версій семантики емоцій біблійних текстів на матеріалі неспоріднених мов – германської та слов'янської.

Мета запропонованої статті – виявити етнокультурну специфіку емоцій у німецькому та українському перекладах біблійних текстів «I. Mose/Genesis» та «Перша Книга Мойсеєва: Буття».

Виклад основного матеріалу дослідження. Стверджують, що поняття «емоція» у психології є неусталеним [8, с. 9] і пов'язане з певною теорією або концепцією [3, с. 13–67] чи науковою традицією [11, с. 16–17]. Для нашого дослідження прийнятною є теорія диференціальних емоцій [7], у руслі якої емоції визначають як функцію соматичної нервової системи або складний інтраіндивідуальний процес взаємодії нейрофізіологічного, нервово-м'язового і феноменологічного компонентів [там само, с. 56, 69]. Виклад такої теорії через обмежений обсяг статті не передбачений.

Аналізовані Книги переконують у тому, що людські емоції є кодованим генетичним продуктом, за яким стоять Божественний задум і Творча енергія [22, с. 2]: *Da bildete Gott der HERR den Menschen, Staub von der Erde, und blies den Odem des Lebens in seine Nase, und so wurde der Mensch eine lebendige Seele* (1Мо 2:7). *І створив Господь Бог людину з пороку земного. І дихання життя вдихнув у ніздрі її, – і стала людина живою душею* (1М 2:7).

У наведених прикладах емоції пов'язані імпліцитно з душею, тобто психічними явищами, свідомістю «окремої людини» [14, с. 48]. Душа мислиться як результат утілення надприродного бажання у вигляді сакрального цілеспрямованого видиху, «дарованого» фізичному тілу людини. Вектор видиху чіткий – *Nase* «ніс»/ *ніздрі*. Очевидною є первісна функція цієї частини тіла, а саме: трансформація мертвої матерії у живу. До головних ознак *Seele* належать: кількість, оцінка, відносність, в українській мові на передній план висувають оцінку й відносність *душі*. Цікаво, що спочатку емоції не визначають, а диференціюють на тлі інших емоцій через заперечення. Масмо так звані «невизначені емоції». Невизначені емоції розуміємо як точно не встановлені емоційні переживання людиною життєвого змісту явищ і ситуацій. При цьому описують фізичний стан тіл (чоловіка і його жінки) та реакцію людей на цей стан. Звідси виходить, що тіло є механізмом вияву емоцій. Цей факт підтверджено в названій вище теорії емоцій [7, с. 35–36].

Поетичними маркерами невизначеної емоції, або не сорому, є зворотні дієслова із запереченням у 3-й особі множини минулого часу. Щоправда, минулий час у німецькій мові вживають для розповіді: *Und sie waren beide nackt, der Mensch und seine Frau, und sie schämten sich nicht* (1Мо 2:25), в українській мові – для вододілу між теперішнім чи майбутнім часом: *І були вони нагі обоє, Адам та жінка його, і вони не соромились* (1М 2:25). Розбіжність виявляємо і в найменуваннях чоловіка: *Mensch* кодифікує чоловіка як біологічну, духовну й соціальну істоту [23, с. 648], власна назва *Адам* номінує, ідентифікує й характеризує чоловіка як історичну й соціально-культурну, відповідно [6].

Загалом, парадигма невизначених емоцій розмаїта, охоплює дві основні групи емоцій: негативні (*страх, гнів, сум*) та позитивні (*сором, радість, щастя*) [7, с. 34, 57–59]. У цьому контексті негативні емоції стають формально позитивними, а позитивні – негативними. До прикладу, німці розуміють емоцію не гнів як бажання людини продовжити спілкування із Богом, не змінюючи Його емоційний стан: *Und Abraham sprach: Möge es [meinen] Herrn nicht erzürnen, wenn ich noch weiter rede!* (1Мо 18:30), українці – як спонукання Бога до толерантності й водночас як заступництво обраної і благословенної людини щодо інших людей перед лицем Бога: *І сказав Авраам: «Хай не гніває це мого Господа, і нехай я скажу: «Може, тридцять там знайдеться?»* (1М 18:30) (тут і далі підкреслені слова, словосполучення чи речення є графемними одиницями перекладача – Н.Р.).

Первинною емоцією є емоція **страху**. Її активатори невід’ємні від фізичного стану тіла людини – воно без одягу та від аудіювального образу Творця – голос Бога. Про порушення Морального Божественного Закону ще не йдеться. Емоція страху мотивує людину до виконання певних дій – переховування. Отже, це стенична емоція, яка вказує на тип нервової системи людини [8, с. 122–123]. Переживання емоції страху відтворено в комунікативній ситуації зворотними дієсловами 1-ї особи однини минулого часу: *Und er antwortete: Ich hörte deine Stimme im Garten und fürchtete mich, denn ich bin nackt; darum habe ich mich verborgen!* (1Мо 3:10). *А той відповів: «Почув я Твій голос у раю – і злякався, бо нагій я, – і сховався»* (1М 3:10).

Із наведених прикладів видно, що емоція страху має дещо різну експресію: в німецькому перекладі це – сила *er, Ich, ich* (2) й інтенсивність (знак оклику), в українському – перебіг *той, я* (2) і тривалість (повтор тире) переживання.

Важливою є емоція **горя**, яка трапляється у двох різновидах: віртуальному й канонічному. Віртуальна емоція горя змодельована Богом словесно як основа подальшого способу земного життя людей після порушення Його Моральних Законів ідеального світу, канонічна – детермінована звичаями, традиціями й обрядами етносу.

Мовленнєвими маркерами віртуальної емоції є стійкі словосполучення *Mit Mühe* і *в скорботі*, що позначають фізичне й психічне зусилля: *Und zu Adam sprach er: Weil du der Stimme deiner Frau gehorcht und von dem Baum gegessen hast, von dem ich dir gebot und sprach: “Du sollst nicht davon essen!”, so sei der Erdboden verflucht um deinetwillen! Mit Mühe sollst du dich davon nähren dein Leben lang;* (1Мо 3:17). *І до Адама сказав Він: «За те, що ти послухав голосу жінки своєї та їв з того дерева, що Я наказав був тобі, говорячи: «Від нього не їж», – проклята через тебе земля! Ти в скорботі будеш їсти від неї всі дні свого життя* (1М 3:17), канонічної – ідіоми *wurde betrübt, vor Kummer*, (зворотні) дієслова в минулому часі *beweinte, засмутився, засмутились, заплакала, заплавав* (4), *заплакали, плавав* (3), *оплакував*, теперішньому часі *плаче* й інфінітиві *плакати, trauern*, прикметники *сумні* (2), іменники *жалю, оплакування, жалобу*, власні назви *Авель* «смутий», *Алон-Бахут* «дуб плачу», *Авел-Міураїм* «жалоба Єгипту», наприклад: *Und er weinte laut, sodass die Ägypter und das Haus des Pharao es hörten* (1Мо 45:2). *І він голосно заплавав, і почули єгиптяни, і почув дім фараонів* (1М 45:2).

У контексті описано інтенсивність переживання емоції горя Йосипом, якого рідні брати через заздрість і ненависть продали свого часу в рабство і не впізнали, зустрівшись із ним в Єгипті. Згідно з єврейськими традиціями, родичі під час зустрічі біжать назустріч один одному, обнімаються, падають на шию, цілуються, плачуть (1Мо 33:4). Зміст емоції горя *Joseph* дещо інший, ніж зміст емоції горя *Йосипа*. Емоція горя *Joseph* глибша *sodass*, *Йосипа* ширша *i*

почули, і почув. Отже, емоції мають просторові параметри, або протяжність, що не збігаються в аналізованих лінгвокультурах. Протяжність, як відомо, має конфігурацію [1, с. 12]. Координати встановлюються з урахуванням гіпотетичного центру *er/vin*, траєкторія глибини не виходить за межі центру *er*, ширини, навпаки, виходить за межі центру *vin*. Орієнтирами виступають слухові аналізатори мешканців країни та можновладців, утілені через концептуальні метонімічні схеми ЦІЛЕ (*die Ägypter*/египтяни) замість ЧАСТИНИ (вуха) й ЧАСТИНА (*das Haus des Pharao*/дім фараонів) замість ЦІЛОГО (родина фараона).

Емоцію **радісті** відтворено за допомогою (зворотних) дієслів з емотивним значенням *lachte, lacht, naschmähst, smähst*; іменників з аналогічним значенням *ein Lachen, сміх, щастя*; власних назв з емотивним значенням *Icak* «він буде сміятися», *Rexovot* «щастя», *Гад* «так само», етимологія яких у німецькому перекладі відсутня; сталих словосполучень *Mutwillen treiben, mit Freuden, Glück haben, з радістю*; диференційовано за ознакою тривалості й темпоральності *lachte, lacht, wird (D) zulachen, hat betrogen, засміявся, сміялася, буде сміятися* з; локалізації *lachte in ihrem Herzen, засміялася в нутрі своїм*; суб'єкта (носія емоційного стану) *der scherzt, жартун*. Аналізована емоція, як і більшість, репрезентована в канонічному форматі.

Неважко помітити в наведених прикладах лексичні й мовні розбіжності, які не можуть не впливати на точність передачі думки оригіналу і його образно-стилістичних особливостей. Показовою в цьому плані, як уже зазначалось, є етимологія антропонімів і топонімів, у семантиці яких підкреслено позитивні якості людини (чоловіків *Iсак* й *Гада*) та місцевості (*Rexovot*). Функціональною специфікою цих онімів є привнесення додаткового позитивного смислу у вірш, наприклад: *І дитина росла, і була відлучена. І справив Авраам велику гостину в день відлучення Ісака* (1М 21:8). Уживання антропоніма *Iсак* сприяє не лише оприлюдненню програми буття дитини, а й розкриває її глибинну сутність – інтенсивність позитивного переживання та тривалість емоції радості.

Емоцію **подиву** відтворено сталою словосполучкою в імперфекті *war erstaunt*, прислівником *verwundert*, зворотними дієсловами минулого часу *дивувався і здивувалися*. Наприклад: *Und sie saßen vor ihm, der Erstgeborene zuoberst und der Jüngste zuunterst, und die Männer schauten einander verwundert an* (1Мо 43:33). *І вони посідали перед ним, – перворідний за перворідством своїм, а молодший за молодістю своєю. І здивувалися ці люди один перед одним* (1М 43:33). Отже, німці зображають емоцію подиву як характеристику минулої сенсорної дії, українці – як сенсорну завершену дію.

Емоція **гніву** об'єктивована зворотними дієсловами минулого часу *сильно розгнівався* (2), *розгнівався, розгнівався був*, іменниками (*der*) *Grimm* (2), *Zorn* (2), *гнів* (2), *лютість*, ідіомами *wurde zornig über, zornig war über, entbrannte sein Zorn, запалав гнівом, запалився гнів*, сталими *wurde sehr wütend, bist so wütend, wurde sehr zornig, waren sehr entrüstet, сильно запалав їхній гнів* і вільними *so grimmig, in ihrem Zorn, в своїм гніві* словосполучками, власними назвами *Есек* «сварка» (криниця), *Ситна* «ворожнеча» (криниця).

З наведених прикладів видно, що німці розрізняють: інтенсивність обурення *waren sehr entrüstet*, несамовитість *wurde sehr wütend*, лють *wurde sehr zornig*, лють *so grimmig*, форми вияву гніву *Grimm, Zorn*, рису характеру *in ihrem Zorn*, зміну емоційного стану *wurde zornig über*; емоційний стан *zornig war über*, українці ж кваліфікують емоцію гніву як дію, спрямовану на суб'єкта носія емоційного стану, *розгнівався*, емоційний стан *розгнівався був*, рису характеру *в своїм гніві*, інтенсивність емоційного стану *сильно розгнівався*, метафору *сильно запалав їхній гнів*, яка відображає стихію вогню або світла [16, с. 196], форму вияву емоційного стану *лютість*.

Відтворюючи інтенсивність емоції гніву, Ф. Шлахтер враховує його початок, перебіг, ступінь вияву: *aber Kain und sein Opfert sah er nicht an. Da wurde Kain sehr wütend, und sein Angesicht senkte sich. Und der HERR sprach zu Kain: Warum bist du so wütend, und warum senkt sich dein Angesicht?* (1Мо 4:5, 6). І. Огієнко вилучає наведені характеристики й моделює прирощення простору емоції гніву: *а на Каїна й на жертву його не зглянувся. І сильно розгнівався Каїн, і обличчя його похилилось. І сказав Господь Каїнові: Чого ти розгнівався, і чого похилилось обличчя твоє?* (1М 4:5, 6). Таку відмінність між зображеннями інтенсивності

емоції гніву пояснюємо емоційним досвідом перекладачів: чим він багатший, тим ціннішим є час і, навпаки, чим він бідніший, тим важливішим є простір [19, с. 51–56]. Із певним застереженням можна стверджувати, що емоційний досвід І. Огієнка викристалізовується у руслі пізнавального досвіду лінгвостільності, про що свідчать вертикально-горизонтальні посилення у виданні.

Німецькомовну емоцію сорому реєструємо у двох канонічних варіантах: уявному: *und sie sprachen zu ihnen: Wir können das nicht tun, dass wir unsere Schwester einem unbeschnittenen Mann geben; denn das wäre eine Schande für uns*; (1Мо 34:14) і реальному: *Juda sprach: So soll sie [das Pfand] für sich behalten, damit wir nicht in Verruf geraten! Siehe, ich habe den Bock geschickt, aber du hast sie nicht gefunden* (1Мо 38:23). Мовленнєвими маркерами уявної емоції сорому є словосполучення у претериті кон'юнктиві *wäre eine Schande*, реальної – стале словосполучення з негатором *nicht in Verruf geraten!* Україномовна емоція сорому реалізується в одному варіанті – реальному, за допомогою емотивного іменника *ганьба*: *І сказав до них: «Ми не можемо зробити тієї речі, видати сестру нашу чоловікові, що має крайню плоть, бо то ганьба для нас* (1М 34:14). *І сказав Юда: «Нехай візьме собі ту заставу, щоб ми не стали на ганьбу. Ось я послав був те козлятко, та її не знайшов ти»* (1М 38:23).

Переклади емотивної лексики, як бачимо, не збігаються. Ф. Шлахтер диференціював емоцію ганьби, а І. Огієнко синтезував. Обидва процеси – диференціація і синтез – свідчать про національні перекладацькі традиції, загальнокультурний розвиток аудиторії, її потреби, а також обсяг емоційного та перекладацького досвідів.

Емоцію огиди відтворено ідіомою з емотивним значенням *so sollt ihr sagen: Deine Knechte sind Viehzüchter gewesen von ihrer Jugend an bis jetzt, wir und unsere Väter! – Dann werdet ihr im Land Gosen wohnen dürfen, weil alle Schafhirten den Ägyptern ein Gräuel sind* (1Мо 47:34) та іменником: *... то ви відкажете: «Скотарями були твої раби від молодости своєї аж дотепер, і ми, і батьки наші», щоб ви осіли в країні Гошен, бо для Єгипту кожен настух отари – огида»* (1М 46:34).

Дозволимо собі нагадати, що ідіоми виникають унаслідок семантичного переосмислення словосполучень або синтаксичної спеціалізації фрази [5, с. 15, 18]. У нашому випадку – це другий шлях, тобто граматичний. Завдяки ідіомі *jemandem ein Gräuel sein* семантика емоції огиди ускладнюється і постає на тлі інтенсивного вияву емоції страху – жахові [13, с. 294]. В українському перекладі емоція огиди еквівалентна емоційному стану, зумовленому людьми певного роду діяльності, що суперечить моральним принципам і установкам іншого етносу. У тлумаченні роду діяльності (скотарство) та іншого етносу (египтяни) І. Огієнко, як і Ф. Шлахтер, використовує формулу «ціле – частина». Однак його «ціле» релевантне одному з усіх (*кожен настух отари*), а «частина» постає як загальне (*для Єгипту*). Тут простежуємо тенденцію до ідентифікації діяльності людини та класифікації місцевості. Аналогічним принципом керується І. Огієнко й при відтворенні генези соціальних відносин (*і ми, і батьки наші*). Повтор сполучника *і* не лише впорядковує, ритмізує висловлювання, але й створює враження прирощення кількості людей, сім'ї, роду та поєднує різні генерації у одну етнічно-родинну спільноту [9, с. 38].

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок із відповідного напрямку. Проведений аналіз спонукає до певних висновків. Насамперед треба відзначити, що досліджені переклади німецькою та українською мовами були відтворені повною мірою на початку та в 60-х роках ХХ ст. Другий висновок стосується витоків і розвитку емоційної сфери давньої людини: її психіка має надприродний, сакральний характер та охоплює три основні періоди розвитку: переднатальний, натальний і післянатальний. Переднатальний період передбачає створення тіла з матеріальної субстанції (землі) і його трансформацію з неживого в живе. Механізмом трансформації слугує цілеспрямований видих Творця. Натальний період пов'язаний із транспортуванням живого тіла або людини в ідеальний світ і дотриманням ним/нею Моральних Законів Бога, післянатальний – апелює до функціонування живого організму в ідеальному світі, нейтралізації емоції самотності людини через процес її клонування, розгортання психічного й емоційного потенціалу кожної людини через її взаємодію із зовнішнім середовищем, укладання

психологічної програми для проживання людей у навколишньому світі (ідеальному, матеріальному/земному). По-третє, природа емоцій людини має негативну психологічну енергію, що спонукає до певної фізичної діяльності. Четверте, емоції давньої людини двоїсті: віртуальні й канонічні. Домінують канонічні емоції. П'яте, в німецькій мові канонічні емоції мають дві форми вияву: уявну й реальну, в українській мові – одну, реальну. Шосте, первинною емоцією є страх. Сьоме, ієрархія канонічних емоцій асиметрична: дві позитивні – радість, подив і п'ять негативних – страх, горе, гнів, сором, огида. Восьме, характер емотивної лексики та словосполучень, що маніфестують емоції в обох мовах, антропоцентричний та антропоморфний. Дев'яте, німецькомовна емотивна лексика функціонує у нових лексико-семантичних варіантах, зокрема ірреальні значення, україномовна – в типових лексико-семантичних варіантах, тобто реалізує словникові значення, та нетипових, або «іменних», які номінують особу, місце, водойму.

Представлене дослідження не вичерпує всього комплексу окресленої проблематики, тому продуктивним і перспективним буде студіювання емоцій, особливостей їхньої об'єктивації в мові, структурно-семантичних та стилістичних особливостей в інших Книгах Святого Письма споріднених і неспоріднених мов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабушко С. Р. Категоріальний простір локативних і темпоральних прислівників сучасної англійської мови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». Київ, 1998. 18 с.
2. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Київ : УБТ, 2015. 1232 с.
3. Бреслав Г. М. Психология эмоций. Москва : Смысл, 2006. 544 с.
4. Ваард Я. де, Найда Ю. А. На новых языках заговорят (Функциональная эквивалентность в библейских переводах). Санкт-Петербург : РБО, 1998. 272 с.
5. Гаврись В.І. Діахронічний аспект німецької фразеології / Німецька фразеологія в Україні (до 80-річчя з дня народження Володимира Івановича Гаврися). Київ : Вид. центр КНЛУ, 2012. С. 15–28.
6. Жовта Н. Антропология роману Семена Скляренка «Володимир» / Актуальні проблеми дослідження граматики та лексикології: Матеріали міжнар. наук.-теор. конф. 4-5 жовтня 2006 року. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2006. С. 99–103.
7. Изард К. Психология эмоций. Санкт-Петербург : Питер, 2008. 464 с.
8. Кириленко Т. С. Психология: эмоційна сфера особистості. Київ : Либідь, 2007. 256 с.
9. Кухаренко В. А. Интерпретация текста. Москва : Просвещение, 1988. 192 с.
10. Літвінова М. Відтворення авторського ідіолекту Юдіт Германн в українському перекладі. *Теоретична і дидактична філологія. Серія «Філологія». Серія «Педагогіка»*. Переяслав-Хмельницький : Видавель ПП Щербатих О. В., 2017. Вип. 25. С. 234–242.
11. Махачашвілі Р. К. Лінгвофілософські параметри інновацій англійської мови в техносфері сучасного буття. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. 204 с.
12. Мороз Т. В. Вибір народнорозмовної лексики в українських перекладах псалтиря І. Пулюя та І. Огієнка: порівняльний аспект. Проблеми зіставної семантики. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2013. Вип. 11. С. 463–470.
13. Мюллер В. Великий німецько-український словник. Київ : Чумацький Шлях, 2012. 792 с.
14. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. Київ : Вища школа, 1982. 216 с.
15. Романова Н. В. До питання про емотивну енергетику (на матеріалі германських текстів молитви «Отчешаш»). Проблеми зіставної семантики. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2009. Вип. 9. С. 406–412.
16. Романова Н. Семантична інтерпретація емотивних слів у «Das Buch der Sprichwörter». *Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія*. 2011. Вип. 551–552. С. 189–199.
17. Романова Н. В. Історія емотивної лексики німецької мови VIII – початку XXI століть. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2013. 408 с.
18. Сорока В. І. Методичні вказівки до вивчення Біблії у курсі «Історія української літератури Х–XVIII ст.». Херсон : Айлант, 2001. 48 с.
19. Стрельников А.И., Стрельникова Л. Л. Беседы о неизвестном. Контакты с Высшим Космическим Разумом. Москва : Амрита-Русь, 2005. 256 с.
20. Тараненко О. О. Про демінутив як вияв національної ментальності (деякі міжмовні паралелі) / Проблеми зіставної семантики. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2009. Вип. 9. С. 43–52.

21. Die Bibel. Altes und Neues Testament. Einheitsübersetzung. Freiburg : Herder, 1993. 1460 s.
22. Die Bibel. Romanel-sur-Lausanne : Bolanz Verlag, 2013. 979 s.
23. Wahrig-Burfeind R. Wörterbuch der deutschen Sprache. München : dtv, 2012. 1152 s.

REFERENCES

1. Babushko S. R. Kategorialnyi prostir lokatyvnykh i temporalnykh pryslivnykiv suchasnoi angliyskoy movy: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. filol. nauk: spets. 10.02.04 «Germanski movy». Kyiv, 1998. 18 s.
2. Bibliya abo Knygy Svyatogo Pysma Starogo y Novogo Zapovitu. Kyiv : UBT, 2015. 1232 s.
3. Breslav G. M. Psikhologiya emotsiy. Moskva : Smysl, 2006. 544 s.
4. Vaard Ya. de, Nayda Yu. A. Na novykh yazykakh zagovoryat (Funktsionalnaya ekvivalentnost v bibleyskikh perevodakh). Sankt-Peterburg : RBO, 1998. 272 s.
5. Gavrys V. I. Diakhronichniy aspekt nimetskoi frazeologii / Nimetska frazeologiya v Ukraini (do 80-rychchya z dnya narodzhennya Volodymyra Ivanovycha Gavrysa). Kyiv : Vyd. Tsentru KNLU, 2012. S. 15–28.
6. Zhovta N. Antropologiya romanu Semena Sklyarenka «Volodymyr» / Aktualni problem doslidzhennya gramatyky ta leksykologii: Materialy mizhnar. nauk.-teor. konf. 4-5 zhovtnya 2006 roku. Vinnytsya: VDPU im. M. Kotsyubynskogo, 2006. S. 99–103.
7. Izard K. Psikhologiya emotsiy. Sankt-Peterburg : Piter, 2008. 464 s.
8. Kyrylenko T. S. Psykhologiya: emotsiyna sfera osobystosti. Kyiv : Lybid, 2007. 256 s.
9. Kukhareno V. A. Interpretatsiya teksta. Moskva : Prosveschenie, 1988. 192 s.
10. Litvinova M. Vidtvorennya avtorskogo idiolektu Judit Germann v ukrainskomu perekladi. *Teoretychna i dydaktychna filologiya. Seriya «Filologiya». Seriya «Pedagogika»*. Pereyaslav-Khmelnyskyi: Vydavets PP Scherbatykh O. V., 2017. Vyp. 25. S. 234–242.
11. Makhachashvili R. K. Lingvofilosofski parametry innovatsiy angliyskoi movy v tekhnosferi suchasnogo buttya. Zaporizhzhya: ZNU, 2008. 204 s.
12. Moroz T. V. Vybir narodnorozmovnoi leksyky v ukrainskykh perekladakh psaltyrya I. Pulyuya ta I. Ogienka: porivnyalniy aspekt. *Problemy zistavnoi semantyky*. Kyiv : Vyd. tsentru KNLU, 2013. Vyp. 11. S. 463–470.
13. Myuller V. Velykyi nimetsko-ukrainskyi slovnyk. Kyiv : Chumatskyi Shlyakh, 2012. 792 s.
14. Psykhologichniy slovnyk / za red. V. I. Voitka. Kyiv : Vyscha shkola, 1982. 216 s.
15. Romanova N. V. Do pytannya pro emotyvnu energetyku (na materialy germanskykh tekstiv molytvy «Otchenash»). *Problemy zistavnoi semantyky*. Kyiv : Vyd. tsentru KNLU, 2009. Vyp. 9. S. 406–412.
16. Romanova N. Semantychna interpretatsiya emotyvnykh sliv u «Das Buch der Sprichwörter». *Naukovyi visnyk Chernivetskogo universytetu. Germanska filologiya*. 2011. Vyp. 551–552. S. 189–199.
17. Romanova N. V. Istoriya emotyvnoi leksyky nimetskoi movy VIII – pochatku XXI stolit. Kyiv : Vyd. tsentru KNLU, 2013. 408 s.
18. Soroka V. I. Metodychni vkazivky do vyvchennya Biblii u kursi «Istoriya ukrainskoi literatury X–XVIII st.». Kherson: Ailant, 2001. 48 s.
19. Strelnikov A. I., Strelnikova L. L. Besedy o neizvestnom. Kontakty s Vysshim Kosmicheskim Razumom. Moskva : Amrita-Rus, 2005. 256 s.
20. Taranenko O. O. Pro deminutyvy yak vyyav natsionalnoi mentalnosti (deyaki mizhmovni paraleli). *Problemy zistavnoi semantyky*. Kyiv : Vyd. Tsentru KNLU, 2009. Vyp. 9. S. 43–52.
21. Die Bibel. Altes und Neues Testament. Einheitsübersetzung. Freiburg: Herder, 1993. 1460 s.
22. Die Bibel. Romanel-sur-Lausanne: Bolanz Verlag, 2013. 979 s.
23. Wahrig-Burfeind R. Wörterbuch der deutschen Sprache. München : dtv, 2012. 1152 s.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2019 р.